

ROZHOVOR S P. JIŘÍM ŠLÉGREM, NÁRODNÍM ŘEDITELEM PAPEŽSKÝCH MISIJNÍCH DĚL V ČESKÉ REPUBLICE

Papežská misijní díla vešla do povědomí české katolické veřejnosti mimo jiné díky systematické a intenzivní práci pracovníků Národní kanceláře PMD sídlící ve Špindlerově Mlýně a týmu diecézních ředitelů a ředitelů v jednotlivých místních církvích naší republiky. Posláním této papežem zřízené společnosti není na prvním místě sociální služba, ale poskytování prostoru a příležitosti všem křesťanům bez rozdílu podílet se na hlásání evangelia a dalších službách církve, které přispívají k celostnímu rozvoji lidské společnosti a zvláště těch, kteří jsou z důvodu chudoby či odlišnosti na okraji jejího života i zájmu. V našem rozhovoru se věnujeme zkušenostem z několika oblastí, které souvisejí s tématem tohoto čísla.

Hlavním posláním církve je hlásat evangelium. Vy jste v rámci své služby navštívil několik zemí Afriky a Asie, jejichž místní církve patří k těm velmi mladým. Co podle Vaší zkušenosti přineslo hlásání evangelia do života zdejších lidí, kteří uvěřili a přijali křesť?

Je pravda, že prvním úkolem církve je hlásat evangelium, protože k tomu vybízí sám Ježíš Kristus, když říká apoštolům: „Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všemu tvorstvu.“ (Mk 16,16) Během své práce jsem v kontaktu s mnoha zástupci ze všech kontinentů a řadu zemí jsem měl možnost sám navštívit. Byl jsem i v místech, kam se evangelium dostalo teprve před několika desítkami let. Tito lidé z „mladých“ místních církví jsou misionářům často velmi vděční za dar evangelia a připomínají si to hlavně při velkých slavnostech a svátcích. Například v Papui-Nové Guineji je to vidět na průvodu s evangeliářem při liturgii. Průvod je velkolepý, prostředkem kostela nesou čtyři silní muži na svých ramenou loď, na níž sedí dítě, které je krásně ozdobené a pádlem v rukou naznačuje plavbu po moři. Právě tato scéna má ukazovat příjezd prvních misionářů, protože oni přijeli na lodi a vezli s sebou poklad: Písmo svaté; a právě to je umístěno na přídi lodi a po „příjezdu“ k oltáři si ho bere hlavní celebrant. Vše doprovází slavnostní atmosféra, hudba, bubny, tance apod. Lidé nejen že přesně znají místo, kde se misionáři vyloďili, ale znají velmi dobře i Písmo svaté. Obecně jsem viděl na různých místech v misiích, že si věřící berou Písmo s sebou na bohoslužbu, aby mohli sledovat předčítaná čtení a reagovat na případné podněty či otázky od kazatele.

Když budeme číst v Markově evangeliu dál, sám Ježíš nám vysvětluje, že ty, kdo uvěří a dají se pokřtít, budou provázet různá znamení (viz Mk 16,17–18). Řekl bych, že právě tato znamení jsem v misiích zahlédl nebo se jich přímo dotýkal. Hlásání evangelia, a hlavně odpověď spojená s vírou, s sebou mnohdy přináší **radikální změnu života**. Misionáři jsou často prvním vzorem života podle evangelia pro domorodé obyvatele. Když si uvědomíme, že v řadě misijních oblastí se přináší poselství evangelia do prostředí, kde lidé žijí v polygamií, kde se praktikuje matriarchát, kde lidé obětují modlám či bůžkům (což bylo spojeno i s lidskými oběťmi), kde vládne diktatura, jsou pošlapávána lidská práva, kde ženy a děti nemají zdaleka tak dobré postavení ve společnosti, na které jsme zvyklí my, kde území ovládají šamani apod., je život podle evangelia pro domorodé obyvatele skutečně výrazně odlišným a vyžaduje jistě odvahu a velkou důvěru v Boha. (Určitě by nám o mnohém mohli vyprávět sv. Cyril a Metoděj nebo iroskotští mniši, co zažívali na našem území...) Tato radikální změna jistě potřebuje čas a moudrý přístup. Evangelium samozřejmě přináší **vnitřní svobodu a radost**. Osvobození např. od pověr, prokletí nebo závislosti a radost z toho, že patříš Bohu. Třeba v Africe chápou křesťanství přímo jako svou identitu, takže když se vám nezná-

mý věřící představuje, na prvním místě s hrdostí řekne: „já jsem křesťan“ a až potom připomene svoje jméno či příjmení. Dalším přínosem může být např. **misijní odhodlání** a **nasazení se pro evangelizaci**. Lidé chtějí stejně jako misionáři chodit a šířit radost evangelia.

Jsou formy hlásání evangelia přejaté z Evropy, nebo jsou hledány vlastní přístupy?

Jistě vždy záleží na konkrétní době, zemi, diecézi, farnosti apod. V tomto kontextu je potřeba si uvědomit opravdu velkou rozdílnost, jaká vychází z různosti misijního prostředí. Odlišný přístup existuje v místech, kde jsou na 200 km² pouze dva kněží, jinak se pracuje v zemi, kde je většinovým náboženstvím buddhismus či islám. Důležitou roli hraje také skutečnost, jak „mladé“ místní komunity jsou, čili doba, kdy se do oblasti křesťanství dostalo poprvé. Nesmíme zapomenout ani na vliv chudoby, nedostatku infrastruktury a základních životně nutných prostředků. Obtížné okolnosti působí i země, kde je výskyt mnoha jazyků (a ne všechny mají psanou podobu), jimiž místní lidé hovoří. Tam, kde není elektrický proud, chybí knihy či různé pomůcky k výuce, si lidé musejí vystačit opravdu s málem.

Co jsem mohl podle svých osobních zkušeností vidět, podstatnou roli zde hrály a hrají evangelizační zvyklosti a schémata či přístupy jednotlivých řeholních společenství, která misijní činnost rozvíjejí. Řekl bych, že nebývají přejaté z Evropy, ale spíše „šité na míru“. Např. jezuité se proslavili tzv. redukcemi, což byly jakési vesničky pro domorodé obyvatele, kde je vychovávali, duchovně vedli a učili hospodařit, jak to známe i z filmu „Misie“. Misionáři také zavedli službu „katechistů“, kteří byli a jsou pro práci v misiích velmi důležití, bez nich by většina misijních farností nemohla existovat. Specifická situace je v zemích, kde místní režim nedovoluje katolické církvi veřejně hlásat evangelium a šířit víru. V těchto podmínkách církev vydává svědectví např. prostřednictvím svých škol či vzdělávacích zařízení, nemocnic, sirotčinců a podobných prospěšných činností.

PAPEŽSKÁ
MISIJNÍ DÍLA

Jaký podíl mají na službě církve křesťané-laici?

Bez aktivní účasti křesťanů-laiků na životě a službě církve by se misie vůbec nemohly rozvíjet. Ještě v minulém století bychom v misiích potkali křtitele, křtitelky, předmodlivače apod. Jedním z názorných příkladů jsou **katechisté**. Katechisty my u nás nemáme, proto jejich úloha nemusí být tolik známa. Podívejme se na situaci v Zambii. Když více než před 100 lety přišli na zambijské území první misionáři, začali si systematicky připravovat své spolupracovníky – katechisty. Že to byl dobrý a potřebný nápad, dokazuje dnes velká řada katechistů, bez nichž si existenci a chod místní katolické církve nelze představit.

Co katechisté dělají, jak žijí a co je jejich úkolem?

Na úvod je dobré vysvětlit, že se nejedná o nám známé katechety. Jsou to laici, kteří nabízejí svůj život pro službu církve. Katechisty

se zpočátku mohli stát jenom muži, ale v poslední době se v tomto povolání dává stále více prostor i ženám. Je mnoho manželských párů, které se tímto způsobem nasazují do pastorační práce a podporují život církve. Základní formace trvá 2 roky, kdy se kandidát stěhuje i s celou svou rodinou do formačního centra, kde po celý čas bydlí. Každý si v centru vaří sám. Vše potřebné k jídlu (kukuřici, fazole, buráky, zeleninu...) si též musejí vypěstovat sami. K tomuto účelu dostávají ve formačním centru políčka. Na závěr formace dostávají od biskupa kanonické mise. On s nimi uzavírá smlouvu na 20 let a vysílá je do konkrétních farností. Katechisté mají za úkol pomáhat kněžím, připravují lidi na přijetí křtu, biřmování, manželství a ostatních svátostí. Vedou bohoslužby slova, biblické hodiny, nedělní školy, formaci dětí i mládeže, pohřbívají zemřelé a ve spolupráci s farními radami zajišťují základní chod farností ve vzdálených místech, kam se kněz dostane třeba jen jednou či několikrát za rok. Při této návštěvě kněz křtí, zpovídá, slaví mši svatou a zúročuje to, co katechisté připravili.

Z důvodu chudoby stejně jako většina místních kněží nedostávají ani katechisté plat. Žijí z darů, které jim v rámci bohoslužeb přinesou věřící. Oproti jiným rodinám jsou rodiny katechistů v nevýhodě, protože kvůli svému nasazení pro dobro farnosti nemají dostatek finančních prostředků na studium svých dětí. O toto poslání, které přináší radost a naplnění života, je stále větší zájem. Často se stává, že se z rodiny, kde je otec či matka katechistou, i děti vydávají po vzoru rodičů stejným životním směrem. Katechisté mají velkou vážnost a respekt. Vzhledem k počtu kněží v Zambii je katechistů asi třikrát více. Na stavbu a chod formačních center pro katechisty přispívají také Papežská misijní díla. Pomáhají katechistům zajišťovat např. jízdní kola či motocykly, učební pomůcky, vybavení nejrůznějších dílen, léky a další.

Kromě katechistů můžeme vidět aktivní zapojení laiků v řadě dalších služeb církve. Někteří se věnují hudbě, tanci a zajištění doprovodu liturgie a nejrůznějších církevních oslav. V jedné farnosti často existuje několik takovýchto skupin, které zajišťují nebo doprovázejí vstupní či obětní průvody, procesí s evangeliařem apod. Další laici jsou aktivně zapojeni např. v následujících činnostech: chodí navštěvovat věznice, evangelizují na ulicích, připravují a rozvážejí jídlo pro bezdomovce, vedou biblické hodiny a výuku náboženství, pečují o kostel a faru, vychovávají ministranty a účastní se přípravy na svátosti. Množství zmíněných aktivit probíhá i během neděle, jejíž součástí kromě mše svaté je také nedělní škola. Je zcela běžné, že věřící chodí do kostela (na bohoslužby slova, litanie, novény, růženec, křížové cesty atd.), i když tam není kněz. Mám na mysli také nedělní modlitební setkání, když kněz může farnost navštívit jen několikrát za rok.

Inspirujete se v činnosti Papežských misijních děl zkušenostmi z těchto mladých církví?

Obecně bych řekl, že si z misíi můžeme vzít skvělý příklad pro vytváření misijních (nejen modlitebních) skupinek a společenství. Přál bych si, aby lidé zapálení pro misie tvořili spolu jakousi velkou rodinu, jak je tomu v domorodých kmenech, kde lidé odněpaměti drží pospolu a pomáhají si. Chtěl bych, abychom hlouběji prožívali misijní společenství mezi kněžemi, řeholníky a aktivními laiky v rámci Papežské misijní unie. I v tomto nám mohou být mladé církve vzorem.

U nás se snažíme obohatit například prožívání liturgie a skupinky Papežského misijního díla dětí, tzv. Misijní klubka. Misijní inspirací je pro nás vždy radost, taneční kreativita, místní symbolika a zvyky. Naše i misijní děti si vzájemně malují a vyrábějí přáníčka. Velkým vzorem je pro nás také skutečnost, když vidíme, jak i opravdu chudé děti jsou schopny „misionářovat“, postit se a pomáhat jiným potřebným. Chtěl bych, aby se u nás ještě ve větší míře rozšířila praxe z mnoha zemí, kde se každé pokřtěné dítě, které se připravuje na první sv. přijímání, zapojuje a stává členem Papežského misijního díla dětí. Tímto způsobem by děti v průběžné formaci byly vychovávány v misijním duchu. Povzbudí nás k tomu jistě i členka Misijního díla dětí a patronka misíi sv. Terezie z Lisieux.

Předpokládám, že v zemích, které jste navštívil, je vzhledem k počtu a problémům chudých lidí charitativní služba církve zvlášť rozsáhlá. Jaký vliv může mít podle Vaší zkušenosti na vnímání křesťanství a církve v tamní společnosti?

Prostředí, ve kterém církev působí, vnímá křesťanství a poselství evangelia v první řadě na základě charitativní a dobročinné služby. Osobní zkušenost tamních lidí s kvalitním, odborným a laskavým přístupem je opravdu naší skvělou vizitkou. Mohu

foto: Jiří Šlégr

to potvrdit z vlastní zkušenosti, ať už jsem navštívil školy, internáty, učiliště, nemocnice a zdravotnická střediska, sirotčince a útulky, všude měli dobrou úroveň a často musejí být pořadníky z důvodu nedostatku míst pro všechny uchazeče. Jistě je tomu tak i proto, že jsou tato zařízení svěřena řeholníkům a řeholnicím, kněžím i laikům, kteří jejich chod a činnost doprovázejí pravidelnou modlitbou. Prostřednictvím této charitativní služby si církev získává respekt a dobré jméno i v zemích, kde jinak veřejně nemůže působit. Zažil jsem to na Srí Lance, kde je většina buddhistů, katolíků jen 8 % a evangelizace veřejnosti není dovolená. Obecně se dá říci, že jsou katolíci tamní společností přijímáni tak dobře, že kněze či bohoslovce pouští v autobuse sednout nebo místo nich platí jízdné. Členové jiných náboženských skupin se podivují tomu, že o „jejich“ nemocné se katolíci starají lépe, než to dokážou oni sami. Toto je výsledek „hlásání evangelia beze slov“.

Jakou podporu poskytují Papežská misijní díla mladým církvím v zemích tzv. třetího světa?

Pro vaši představu se činnost Papežských misijních děl (PMD) podílí na základní podpoře pro cca 40 % katolických diecézí světa. Podporujeme každou misijní diecézi světa na její cestě k samostatnosti. V tomto ohledu jsme dosud jedinou takto pracující organizací. Koordinujeme misijní aktivity ve všech kontinentech. Nabízíme kvalitní a systematickou pomoc nejchudším přibližně v 1100 misijních diecézích. Zajišťujeme katechetické, vzdělávací, charitativní a sociální projekty, podporujeme školy, nemocnice, domovy pro staré lidi, realizujeme stavby a opravy kostelů apod.

Jako jediná organizace v katolické církvi zaručujeme přípravu a formaci každému seminaristovi, řeholnímu novicovi a novice v misijních diecézích. Bez této služby by nově vznikající církevní společenství neměla duchovní představené, nebyli by kněží a řeholní dorost v misiích. Svoji pomoc zaměřujeme na výchovu a formaci přibližně 70 000 bohoslovců na misiích, studujících přibližně v 750 seminářích. Ročně pak z nich bývá vysvěceno asi 2000 novokněží. Další pomoci se dostává řeholnímu dorostu (asi 10 000 noviců a novicek), nemocným a starým kněžím, misionářům v chudých oblastech světa.

Důležitou součástí PMD je Papežské misijní dílo dětí (PMDD), které obstarává duchovní i hmotné potřeby dětí. Finanční podporou přes 3500 projektů v misiích posílá PMDD z celého světa pomoc pro více než čtyři miliony chudých dětí. Projekty zahrnují školy a mimoškolní asistenci nejchudším rodinám, katechetickou a komunitní pomoc v odlehklých oblastech, základní zdravotnickou pomoc, záchranu sirotků a dětí trpících hladem, péči o děti postižené AIDS, starost o oběti válek, násilí a další.

V České republice se podařilo rozvinout aktivitu Misijních klubek dětí, která pracují podle předem připravených programů. Jaká jsou východiska a cíle těchto programů?

Misijní klubka patří do činnosti Papežského misijního díla dětí (PMDD). I toto dílo se řídí světovými stanovami a činnost je koordinována generálním sekretariátem v Římě. Heslem PMDD i dětí v Misijním klubku je „Děti pomáhají dětem“. Na celosvětové rovině povzbuzuje děti do čtrnácti let ke starosti o misie, a to modlitbou, vzdělávacími aktivitami, finančně a stáváním se misionáři druhých. Členové Misijních klubek se zavazují k denní modlitbě (např. Zdrávas Maria) za misie a týdennímu šetření drobných financí na „Misijní bonbónek“ – odřeknutí si nějaké dobroty ve prospěch chudých. Smyslem je stavět MOST, a to modlitbou, obětí, službou i tvořivostí. Tímto způsobem se podtrhuje spojení s papežem, který je pontifex, „stavitel mostů“. Cílem je provázet děti v jejich dospívání, vytvářet jim kvalitní společenství, přispět k jejich misijní formaci a výchově, ukázat jim celosvětový rozměr církve a zapojit je do nejrůznějších aktivit PMD (Pohled pro misie, Misijní štrúdlování, Jeden dárek navíc, Misijní jarmark a Misijní koláč). Činnost je postavena na dobrovolnosti, ochotě a spolupráci s dospělými, kteří Misijní klubka vedou. Zájemcům rádi podáme bližší informace.

Jak byste dnes představil lidem, kteří se připravují k přijetí svátosti biřmování, nebo těm, kteří se chtějí znovu vrátit k tomu, co jim bylo v této svátosti darováno, smysl podílení se na poslání PMD?

Začal bych myšlenkou kardinála Františka Tomáška: „Misijní myšlenkou nejen podstatně stoupne sloupec teploměru náboženského zájmu, nýbrž také plněji se podává katolická víra.“ Svátost biřmování chápaná a žitá v misijním duchu jistě zmiňovaný „sloupec na teploměru“ dokáže posunout směrem k nebi! Myslí, že ty nejkrásnější „zážitky“ měli apoštolové a ucedníci, když

je Ježíš poslal hlásat evangelium. Podobně čtivé a dobrodružné jsou zkušenosti misionářů, kteří se vedeni Duchem svatým vydávají za misijním hlasem Pána.

Když člověk přijímá svátosti, dostává jisté „vybavení“ či dary a milosti, které jsou určeny také pro jeho okolí. Každý pokřtěný člověk má být misionářem a podílet se na misiích celé církve. To se o to víc týká lidí, kteří přijímají svátost biřmování. Plnost darů Ducha svatého není jen pro nějaké „soukromičení“, nedá se ani „zavařit“, ale vše je určeno k předávání, sdílení a dalšímu růstu. Ideálním způsobem pro praktikování výše uvedeného je podpora misí. Podle mě by si každý biřmovanec měl uvědomit, kde je jeho místo v církvi, k čemu ho Pán konkrétně volá, a zařadit do toho samozřejmě účast na podpoře světových misí – aby se i jinde mohlo hlásat evangelium a šířit víra. Možností je celá řada. Někdo do misí odjede, jiný se za misie modlí, obětuje, finančně přispívá nebo druhé misijně vychovává. Skrze modlitbu a duchovní vedení si každý z nás může své místo v církvi najít, podobně jako patronka misí sv. Terezička. Ideální je věnovat se tomu, co nikdo ještě nedělá nebo co kde chybí.

V Africe říkají, že by každý člověk měl založit rodinu a mít děti, aby totiž nebyl sobec, když by sám dar života přijal, ale nechtl ho předávat dál. V podobném duchu bychom se my, všichni biřmovaní, měli snažit nežít svou víru sobecky, ale předávat ji dál, a to klidně i na druhý konec světa. A právě k tomu jsou Papežská misijní díla velkým a snadným pomocníkem.

„Nemůžeme být lhotejní, když si uvědomíme, kolik lidí na světě nezná Krista!“ To říká bl. Jan Pavel II. Neznat Boha je tou největší chudobou člověka. Když si uvědomíme, kolik důvěry a nadějí do nás Ježíš vkládá, jaké úžasné skutky v nás a skrze nás je Duch svatý schopen konat, měli bychom se každý den těšit, až se Boží království bude moci v nás a kolem nás rozzářit a rozhořet. Navíc již víme, na co se nás bude Ježíš při posledním soudu ptát: jestli když měl hlad, jsme mu dali najíst, v žízni napít či jinak v nouzi posloužili. Misijní činnost církve nás tedy vede k setkání s chudými a potřebnými, jejichž prostřednictvím se dotýkáme samotného Krista. Právě „otisky prstů“ z těchto doteků lásky a služby nám mohou zachránit věčný život.

Svátost biřmování bych přirovnal také k *hořící pochodni víry*, kterou nám světil náš vzácný Příklad s přáním, abychom jejím prostřednictvím zapalovali další lidské duše. Smutné by bylo, kdybychom během životní pouti nebo též při odchodu z tohoto světa nesli v ruce jenom vyhaslý klacek. Bylo by naopak skvělé, kdyby se naším prostřednictvím víra rozhořela v srdcích dalších lidí, a to třeba i na jiných kontinentech.

Lidem z naší vlasti mohou papežské misie otevřít úžasné misijní obzory. Že i když je nás věřících třeba ve farnosti, zaměstnání či ve škole hrstka, patří k nám do rodiny Božích dětí celý svět, který vyznává a uctívá stejného Boha a slouží mu. Když už jsem zmínil Afriku, Afrikou bych chtěl i zakončit. Jistým způsobem se biřmovanci stávají „dospělými křesťany“. Když africké děti dorostou do věku, kdy už mohou převzít nějakou tu odpovědnost v rodině, okamžitě se do chodu domácnosti zapojují. Možnost, že by nechtl, vůbec nepřichází v úvahu, protože na tom jsou závislí zase další. Často vidíte, že *starší dítě nosí na zádech svého mladšího sourozence*. Mysím si, že podobně i lidé naplnění plností darů Ducha svatého by se měli těšit a již v průběhu přípravy „vyhlížet“ nějakého toho „mladšího sourozence“ ve víře, aby mu s radostí nabídli svá ramena.

Děkuji za rozhovor.

Přípravila Marie Zimmermannová